

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАСПРОМОЖНОСТІ В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СТРАХОВИКА

¹Львівський національний університет імені Івана Франка

Анотація. Розглянуто проблеми забезпечення платоспроможності в системі заходів антикризового управління фінансовим потенціалом страховика. Проаналізовано умови забезпечення платоспроможності страховиків відповідно до вимог Закону України „Про страхування” від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями) та вимоги до платоспроможності страховиків визначені Законом України „Про страхування” від 18 листопада 2021 року № 1909-ІХ. Зроблено висновок про те, що досліджуючи проблеми забезпечення платоспроможності в системі заходів антикризового управління фінансовим потенціалом страховиків в Україні у подальшому потрібно: здійснити науковий аналіз теоретичних і практичних підходів до дослідження та вдосконалення методики оцінки платоспроможності в частині дотримання вимог до платоспроможності та мінімального капіталу страхових організацій; оцінити ризики, що призводять до зниження фінансового потенціалу страховиків; сформулювати та обґрунтувати практичні рекомендації щодо напрямів оптимізації структури капіталу страхової організації.

Ключові слова: антикризове управління, забезпечення платоспроможності, фінансовий потенціал, страховик, ринок страхування.

Abstract. The problems of ensuring solvency in the system of measures of anti-crisis management of the insurer's financial potential are considered. The conditions for ensuring the solvency of insurers are analyzed in accordance with the requirements of the Law of Ukraine "On Insurance" dated March 7, 1996 No. 85/96-BP (with amendments and additions) and the requirements for the solvency of insurers are determined by the Law of Ukraine "On Insurance" dated November 18, 2021 No. 1909 - IX. It was concluded that when investigating the problems of ensuring solvency in the system of measures of anti-crisis management of the financial potential of insurers in Ukraine, it is necessary to carry out a scientific analysis of theoretical and practical approaches to the study and improvement of the solvency assessment methodology in terms of compliance with the requirements for solvency and minimum capital of insurance organizations; assess the risks that lead to a decrease in the financial potential of insurers; to form and substantiate practical recommendations regarding optimization of the capital structure of the insurance organization.

Key words: anti-crisis management, ensuring solvency, financial potential, insurer, insurance market.

Сучасним інструментом управління розвитком організації в умовах зростання кризових змін у зовнішньому середовищі та пов'язаній з цим невизначеності є методологія антикризового управління. Концепції антикризового управління враховують систему можливостей і небезпек розвитку суб'єкта господарювання, виникнення надзвичайних ситуацій, здатних змінити тенденції, що склалися, в майбутньому. Виникнення та практичне використання методології антикризового управління зумовлені об'єктивними причинами, які генеруються кризовими явищами, передусім у зовнішньому середовищі діяльності страховика. Кінцевим продуктом антикризового управління є внутрішня структура й організаційні зміни, що забезпечують стійкий фінансовий стан страхової компанії в умовах кризових змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Стосовно страхової організації антикризове управління фінансовим потенціалом „є процесом, що визначає послідовність дій з розробки та реалізації антикризової стратегії. Він охоплює: постановку цілей, аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища страховика, вивчення альтернатив розвитку, вироблення стратегії, визначення необхідних ресурсів і підтримку взаємин із зовнішнім середовищем, які дозволяють страховій компанії досягти поставлених завдань, безперервний контроль за процесом виконання антикризової стратегії, оцінку одержаних результатів і розробку подальшого плану дій, що коректують антикризовий процес” [1, с. 222].

У процесі організації та практичної реалізації антикризового управління фінансовим потенціалом страховика вагомим значенням набуває проблема забезпечення його платоспроможності.

На сьогодні, керуючись нормами Закону України „Про страхування” від 7 березня 1996 року

№ 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями) [2], страховики зобов'язані дотримуватися таких умов забезпечення платоспроможності: наявності сплаченого статутного фонду для страховиків-резидентів або гарантійного депозиту для філій страховиків-нерезидентів та наявності гарантійного фонду страховика; створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань; перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності. Мінімальний розмір статутного фонду (гарантійного депозиту) страховика, який займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, встановлюється у сумі, еквівалентній 1 млн євро, а страховика, який займається страхуванням життя, 10 млн євро за валютним обмінним курсом валюти України.

Також страховики відповідно до обсягів страхової діяльності зобов'язані підтримувати належний рівень фактичного запасу платоспроможності (нетто-активів). Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика визначається вирахуванням із вартості майна (загальної суми активів) страховика суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових. Страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати у порядку, передбаченому Законом України „Про страхування” від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями). На будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя, на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, а саме: перша – підраховується шляхом множення суми страхових премій за попередні 12 місяців на 0,18 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових премій зменшується на 50 відсотків страхових премій, належних перестраховикам; друга – підраховується шляхом множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0,26 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових виплат зменшується на 50 відсотків виплат, що компенсуються перестраховиками згідно з укладеними договорами перестрашування. Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює страхування життя, на будь-яку дату дорівнює величині, яка визначається шляхом множення загальної величини резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву) на 0,05.

1 січня 2024 року вводиться в дію Закон України „Про страхування” від 18 листопада 2021 року № 1909-ІХ [3], який визначатиме вимоги до платоспроможності страховиків. Відповідно до вимог Закону України „Про страхування” від 18 листопада 2021 року № 1909-ІХ, страховик та кожний власник істотної участі у страховику зобов'язані підтримувати платоспроможність страховика. Платоспроможність страховика забезпечується шляхом дотримання вимог до капіталу платоспроможності та мінімального капіталу. Зокрема, керуючись нормами Закону України „Про страхування” від 18 листопада 2021 року № 1909-ІХ страховик буде зобов'язаний: *на постійній основі забезпечувати дотримання вимог до капіталу платоспроможності*. (Вимоги до капіталу платоспроможності, а також складові та пропорції складових регулятивного капіталу, що є прийнятними для виконання вимог до капіталу платоспроможності (прийнятий регулятивний капітал для виконання вимог до капіталу платоспроможності), встановлюються нормативно-правовими актами НБУ. Розмір прийнятного регулятивного капіталу для виконання вимог до капіталу платоспроможності повинен перевищувати розмір капіталу платоспроможності); *на постійній основі забезпечувати дотримання вимог до мінімального капіталу*. (Вимоги до мінімального капіталу, а також складові та пропорції складових регулятивного капіталу, що є прийнятними для виконання вимог до мінімального капіталу, встановлюються нормативно-правовими актами НБУ. Розмір прийнятного регулятивного капіталу для виконання вимог до мінімального капіталу повинен перевищувати мінімальний капітал. Страховик, який отримав ліцензію на здійснення діяльності зі страхування життя та діяльності зі страхування іншого, ніж страхування життя (страхування здоров'я, що здійснюється на підставі ліцензій), має здійснювати оцінку платоспроможності в частині дотримання вимог до мінімального капіталу окремо для діяльності зі страхування життя та окремо для діяльності зі страхування іншого, ніж страхування життя. Розрахунок капіталу платоспроможності та мінімального капіталу здійснюється або за базовим, або за спрощеним підходом); *здійснювати оцінку платоспроможності в частині дотримання вимог до капіталу платоспроможності та мінімального капіталу, розрахованих за базовим підходом, у разі виконання щонайменше однієї з таких умов*: такий страховик отримав

ліцензію на здійснення діяльності із страхування за одним чи декількома класами страхування життя або за одним чи декількома з класів 10, 11, 12, 13, 14, 15 страхування іншого, ніж страхування життя. (Дана умова не включає діяльність зі страхування за класом страхування 13 за умови, що ліцензія на здійснення діяльності зі страхування страховика містить обмеження та/або особливості до цього класу, визначені нормативно-правовими актами НБУ, які можуть давати підстави для застосування спрощеного підходу для розрахунку капіталу платоспроможності та мінімального капіталу); 2) за умови виконання хоча б одного з таких критеріїв протягом трьох календарних років поспіль: а) сума валових страхових премій страховика протягом календарного року перевищує 200 мільйонів гривень; б) сума технічних резервів страховика з урахуванням вхідного перестраховування та без вирахування вихідного перестраховування на кінець календарного року перевищує 700 мільйонів гривень; в) сума валових премій страховика за договорами вхідного перестраховування протягом календарного року перевищує 10 відсотків загальної суми валових страхових премій страховика та/або 20 мільйонів гривень; г) сума технічних резервів за договорами вхідного перестраховування страховика на кінець календарного року перевищує 10 відсотків загальної суми технічних резервів страховика з урахуванням вхідного перестраховування та без вирахування вихідного перестраховування та/або 70 мільйонів гривень.

Висновки. Питанню кризових явищ, які виникають у процесі діяльності страховиків України, присвячено чимало наукових праць українських і зарубіжних вчених. Результати аналізу цих публікацій дають змогу стверджувати, що „виникнення і практичне використання методології антикризового управління зумовлене об'єктивними причинами, що генерують зміни зовнішнього середовища діяльності страхової організації” [4, с. 88]. Підтримка належного рівня фінансового потенціалу страховика у великій мірі залежить від забезпечення його платоспроможності.

Досліджуючи проблеми забезпечення платоспроможності в системі заходів антикризового управління фінансовим потенціалом страховиків в Україні у подальшому потрібно: здійснити науковий аналіз теоретичних і практичних підходів до дослідження та вдосконалення методики оцінки платоспроможності в частині дотримання вимог до платоспроможності та мінімального капіталу страхових організацій; оцінити ризики, що призводять до зниження фінансового потенціалу страховиків; сформулювати та обґрунтувати практичні рекомендації щодо напрямів оптимізації структури капіталу страхової організації [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Плиса В.Й., Плиса З.П. Антикризове управління діяльністю страховика. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2010. Вип. 20 (3). С. 221-226.

2. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР // База даних „Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.10.2022).

3. Про страхування : Закон України від 18 листопада 2021 року № 1909-ІХ // База даних „Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 27.10.2022).

4. Плиса В.Й. Зміцнення фінансової сталості підприємства. *Фінанси України*. 1998. № 5. С. 86-90.

5. Ременяк А.В. Антикризове управління фінансовою стійкістю страховика. *Проблеми розвитку страхування в Україні. Науковий студентський збірник*. 2022. Вип. 3. С. 148-153.

Плиса Володимир Йосипович, кандидат економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, e-mail: V_plysa@ukr.net

Ременяк Артур Володимирович, здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня „Магістр”, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, e-mail: artur.remeniak@lnu.edu.ua

Plysa Volodymyr Yosypovych, Candidate of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Money Circulation and Credit, Ivan Franko National University of L'viv, L'viv, e-mail: V_plysa@ukr.net

Remenyak Artur Volodymyrovych, recipient of the Master's degree, Ivan Franko National University of Lviv, L'viv, e-mail: artur.remeniak@lnu.edu.ua